

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/119/105/94

MŁODZIEŻ WE WŁASNYCH OCZACH - WARTOŚCI, OBYCZAJE, PROBLEMY

KOMUNIKAT Z BADAŃ

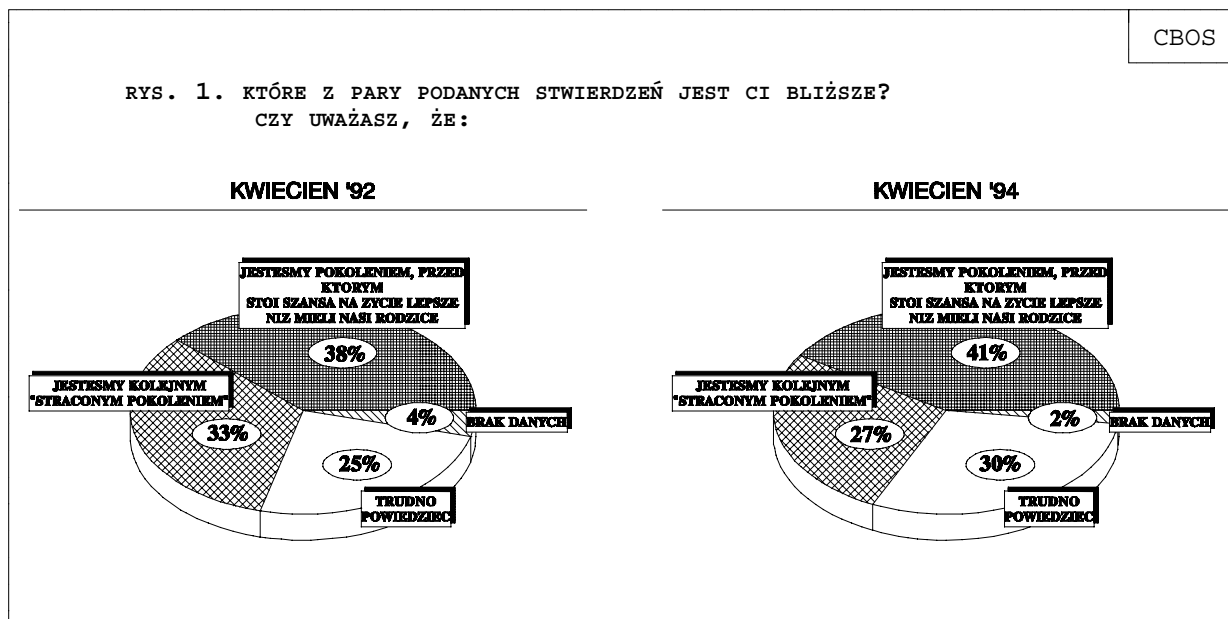
WARSZAWA, LIPIEC '94

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Sprawom młodzieży - ich samookreśleniu, systemowi wartości, postrzeganiu świata społecznego, obyczajom i problemom życiowym - poświęcony był sondaż CBOS¹.

Stracone pokolenie?

Najliczniejsza grupa przyszłych absolwentów szkół średnich jest zdania, że przed ich pokoleniem otwierają się większe szanse życiowe niż te, które mieli ich rodzice. Jednak ponad jedna czwarta badanych przeczuwa życiową przegraną, uważa, że stanie się kolejnym "straconym pokoleniem", któremu nie będzie dane wykorzystać swoich szans.

¹ Badanie "Młodzież '94" przeprowadzono w dniach 8-18 kwietnia '94 na 1260-osobowej reprezentatywnej próbie młodzieży ostatnich klas szkół ponadpodstawowych.

Pokoleniowe samookreślenie młodzieży wyraźnie zależy od czynników statusu społeczno-zawodowego rodziny. Opinia o lepszych własnych szansach życiowych niż mieli rodzice była tym częstsza, im wyższy był poziom wykształcenia rodziców i lepsza ocena materialnych warunków życia rodziny. Najbardziej optymistycznie postrzegają swoje perspektywy życiowe uczniowie, których ojciec jest prywatnym przedsiębiorcą, za "stracone pokolenie" zaś najczęściej uważają się dzieci bezrobotnych (patrz tabele aneksowe).

Postrzeganie własnych szans pokoleniowych uwarunkowane jest przede wszystkim sytuacją, w jakiej znajduje się respondent i jego rodzina. Długofalowy optymizm lub pesymizm wydaje się silnie zależeć od tego, jak pewnie pod względem materialnym czuje się młody człowiek.

Swoje perspektywy życiowe dużo lepiej postrzegają dobrzy (piątkowi i szóstkowi) uczniowie liceów ogólnokształcących, w nieco mniejszym stopniu - techników, szczególnie ci, którzy mieszkają w największych aglomeracjach (powyżej 500 tys. ludności). Natomiast za "stracone pokolenie" najczęściej uważają się uczniowie słabi (dwójkowi i trójkowi), uczący się w zasadniczych szkołach zawodowych oraz mieszkający w małych miastach. Takiemu samookreśleniu sprzyja również nieuczestniczenie w praktykach religijnych.

Częstość wskazań na pokoleniową przegraną wiąże się, jak można przypuszczać, z ogólnie większymi obawami o przyszłość. Wobec wysokiego poziomu bezrobocia wśród absolwentów szkół średnich szczególnego znaczenia nabiera, jak się wydaje, niepokój o przyszłą pracę. Respondenci uważający się za "stracone pokolenie" częściej i intensywniej niż ci, którzy wierzą w lepsze szanse, boją się bezrobocia. Być może sądzą, iż są "straconym pokoleniem", m.in. dlatego, że nie widzą przed sobą perspektyw na samodzielną pracę.

Przekonanie o braku szans życiowych nie zależy wyłącznie od statusu społecznego, sprzyjają mu także pewne predyspozycje psychiczne lub mentalne, np. większa skłonność do pesymizmu. O wpływie czynników osobowościowych na postrzeganie perspektyw życiowych świadczyć może fakt, że ankietowani uważający się za "stracone pokolenie" częściej niż pozostali mają poczucie braku wpływu na czynniki stanowiące o własnym sukcesie. Natomiast optymiści sądzący, że perspektywy ich są lepsze niż pokolenia rodziców, mają większe poczucie samostanowienia o swoim życiu.

W porównaniu z wynikami sprzed dwóch lat można zauważyć niewielki wzrost poziomu optymizmu młodzieży. Nieco większa liczba respondentów dostrzega lepsze szanse życiowe niż miało pokolenie ich rodziców, a nieco mniejsza - ma poczucie, że jest "straconym pokoleniem".

Powyższy wynik jest o tyle interesujący, że w krótkiej perspektywie ankietowani uczniowie raczej pesymistycznie oceniają własne życiowe szanse, co może wskazywać na znaczne obawy o najbliższą przyszłość.

W odpowiedzi na pytanie o ocenę obecnej sytuacji w kraju prawie trzy czwarte młodzieży stwierdziło, że jest ona raczej zniechęcająca i skłaniająca do rezygnacji niż motywująca do działania i "brania swoich spraw w swoje ręce" (w stosunku do połowy roku 1990 wzrost o 29%).

Ponadto większość absolwentów szkół ponadpodstawowych ma poczucie utrudnionego startu życiowego i negatywnie ocenia panujące w kraju warunki, w jakich przyszło im rozpocząć dorosłe życie. Tylko jedna piąta uważa, że sprzyjają one osiągnięciu zamierzonych celów i dążeń².

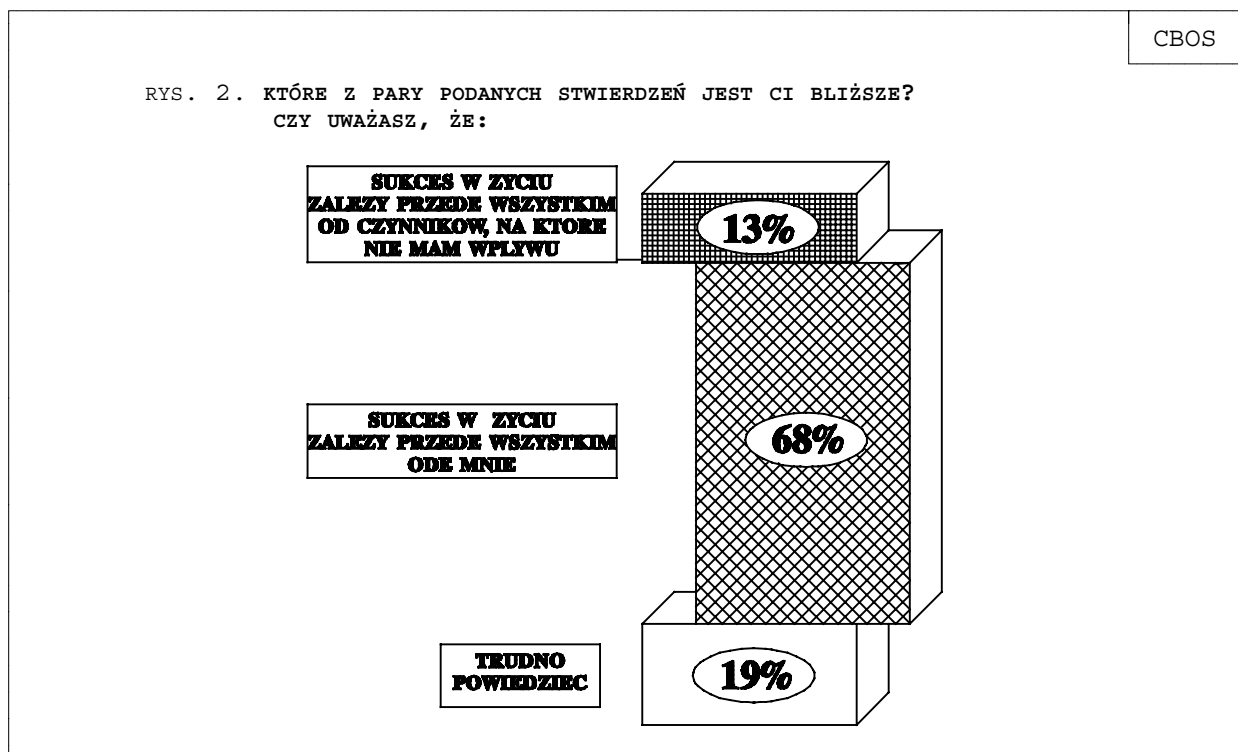
Powstaje pytanie, dlaczego negatywna ocena warunków życiowego startu młodych ludzi nie znajduje odzwierciedlenia w długofalowej i porównawczej ocenie ich szans pokoleniowych, które lekko się poprawiają. Z jednej strony wynika to zapewne stąd, że dla większości respondentów pesymistyczna ocena możliwości realizacji planów i zamierzeń nie jest czynnikiem wystarczającym do uważania się za "stracone pokolenie". Z drugiej, być może dopiero w odległej perspektywie - w zestawieniu szans rodziców i dzieci - uwidoczni się pozytywny sens zmian ustrojowych, jakie się dokonują, w ocenie krótkookresowej dominują raczej bieżące obawy.

Sposób postrzegania dalszych perspektyw życiowych jest o tyle istotny, że kształtuje motywacje młodzieży do uczestnictwa w życiu społecznym, a nie np. ograniczania swojej aktywności tylko do rówieśniczych grup subkulturowych. Respondenci uważający się za "stracone pokolenie" częściej niż pozostali nie brali udziału w ostatnich wyborach do Sejmu.

² Patrz komunikat CBOS "Plany, dążenia i aspiracje życiowe młodzieży", czerwiec '94.

Poczucie podmiotowości

Jednym z ważniejszych czynników określających kondycję młodzieży jest poczucie podmiotowości, przekonanie o możliwości aktywnego kształtowania swojego losu. Przeważająca większość uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych jest przekonana o tym, że ich życiowy sukces zależy od nich samych.

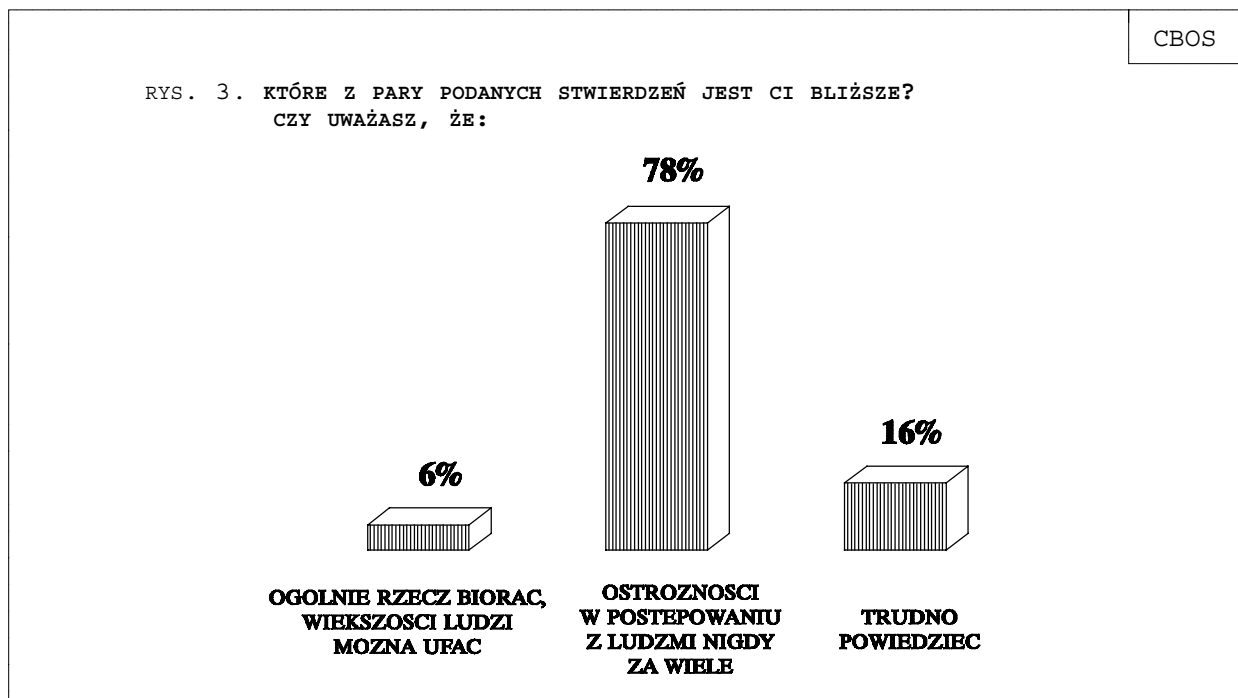

Wiara we własne siły jest tym większa, im lepsze są warunki materialne rodziny respondenta. Wśród grup społeczno-zawodowych nieco silniejsze niż przeciętnie przekonanie o możliwości wpływu na swoje sukcesy mają dzieci prywatnych przedsiębiorców oraz pracowników umysłowych niższego szczebla, natomiast słabsze - dzieci bezrobotnych. Duże zainteresowanie polityką sprzyja poczuciu własnej podmiotowości.

Brak wiary w możliwość decydowania o sobie sprzyja bierności w życiu społecznym i politycznym (osoby przekonane o tym częściej nie brały udziału w ostatnich wyborach niż osoby wierzące we własne możliwości), towarzyszy też większemu poziomowi lęku o najbliższą przyszłość. Ci, którzy uważają, że sukces w życiu nie zależy od nich samych częściej obawiają się, że po ukończeniu szkoły nie znajdą dla siebie pracy.

Wartości życiowe

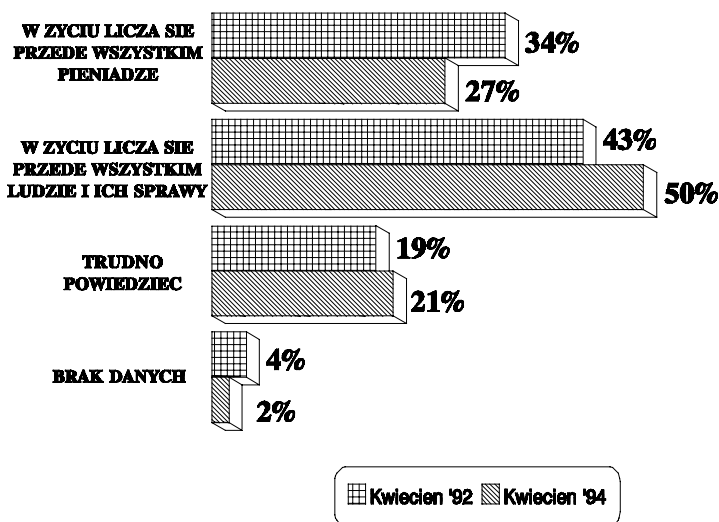
Zdecydowana większość tegorocznych absolwentów szkół ponadpodstawowych deklaruje w postępowaniu z ludźmi daleko posuniętą ostrożność.

W porównaniu z kwietniem '92 mierzony w ten sposób poziom społecznego braku zaufania nie uległ żadnej zmianie. Stosunkowo najbardziej skłonni ufać ludziom są uczniowie uczestniczący w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu, a także dzieci rodziców z wyższym wykształceniem.

W ciągu ostatnich dwóch lat zmieniła się hierarchia wartości, jakie deklarują młodzi ludzie, chodzi tu szczególnie o znaczenie, jakie mają dla nich sprawy materialne i ludzkie.

RYS. 4. KTÓRE Z PARY PODANYCH STWIERDZEŃ JEST CI BLIŻSZE?
CZY UWAŻASZ, ŻE:

Częstość wyboru powyższych wartości najbardziej różnicuje płeć respondentów. Więcej niż co trzeci chłopak sądzi, że w życiu bardziej liczą się pieniądze niż ludzie, podobną opinię wyraża tylko co piąta dziewczyna. Finansowej stronie życia stosunkowo większą uwagę poświęcają uczniowie zasadniczych szkół zawodowych, szczególnie mieszkający w dużych miastach (100-500 tys. ludności), natomiast ludzie i ich sprawy mają największe znaczenie dla uczniów liceów ogólnokształcących (patrz tabele aneksowe). Dzieci osób z wyższym wykształceniem, kadry kierowniczej i inteligencji, uczniowie często uczestniczący w praktykach religijnych oraz interesujący się polityką przywiązują mniejszą wagę do spraw materialnych, a bardziej cenią sobie sprawy ludzkie.

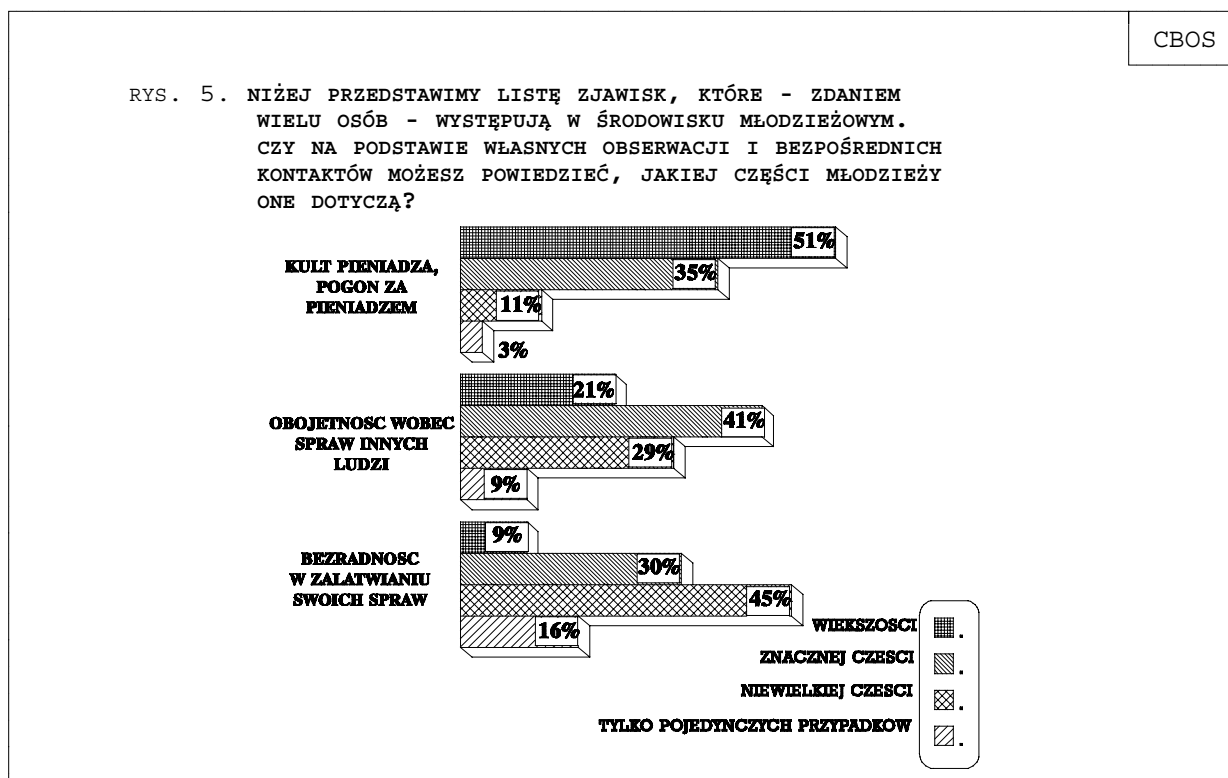
Na liście najważniejszych wartości życiowych "zdobycie majątku, osiągnięcie wysokiej pozycji materialnej" zajęło piąte miejsce (po "ciekawej, zgodnej z zainteresowaniami pracy", "udanym życiu rodzinnym", "przyjaźni i miłości" oraz "życiu spokojnym, bez konfliktów") - wskazała je jedna czwarta badanych. Natomiast "bycie użytecznym dla innych, życie dla innych" wybrało tylko 15% respondentów³. Można zatem sądzić, że większe znaczenie spraw ludzkich niż materialnych może mieć w dużym stopniu charakter deklaracyjny - jest bardziej oznaką

³ Patrz komunikat CBOS "Plany, dążenia i aspiracje życiowe młodzieży", czerwiec '94.

pewnej wrażliwości niż dewizą życiową. Model życia pojmowanego jako służba na rzecz innych nie jest zbyt popularny.

Porównując wyniki badań sprzed dwóch lat i obecne można stwierdzić pewną deprecjację wartości materialnych. Być może ten wzrost wrażliwości społecznej wśród młodzieży wynika z narastających coraz wyraźniej, a nie zawsze postrzeganych jako uzasadnione, różnic w poziomie życia różnych grup społecznych.

Przywiązywanie wagi do spraw ludzkich niekoniecznie oznacza brak zainteresowania materialną stroną życia. Ponad połowa młodych ludzi stwierdziła, że większość młodzieży poświęca czas i siły na "pogoń za pieniędzmi", a nawet że cechuje ją pewien "kult pieniądza", dalsze 35% badanej populacji sądzi, że zjawisko to obejmuje znaczną jej część.

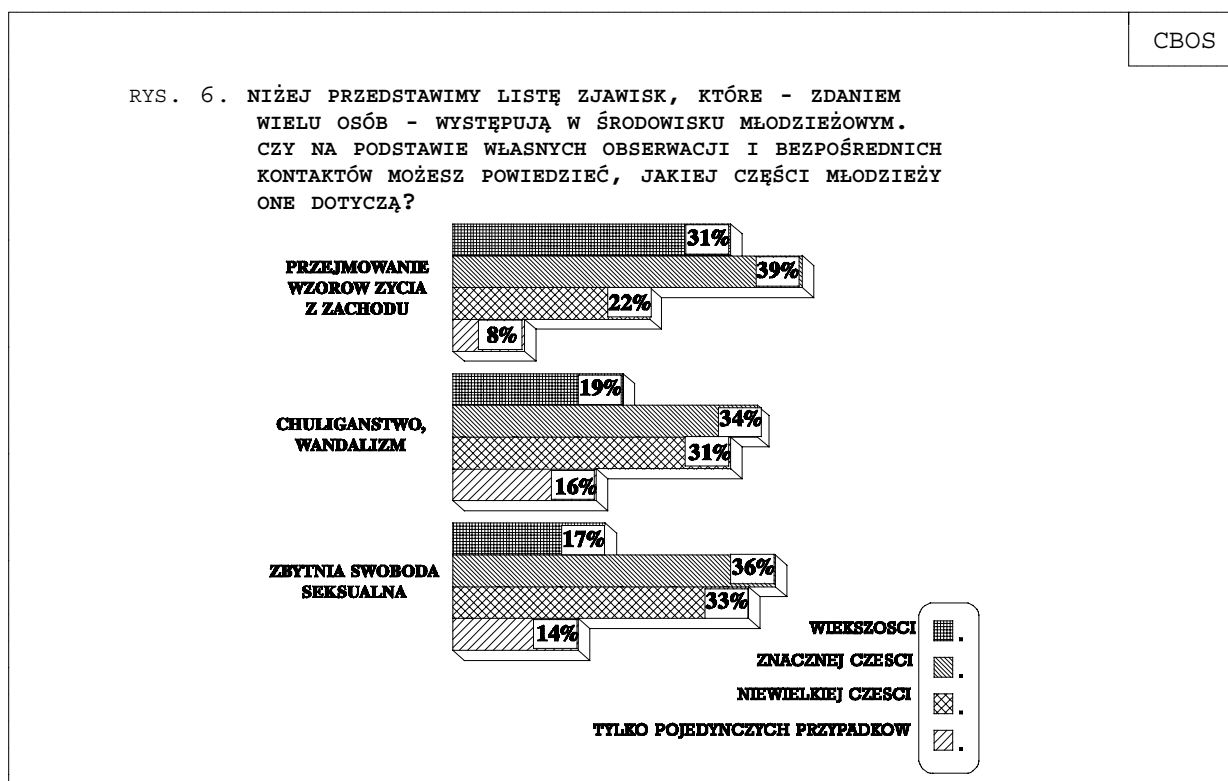
Osoby deklarujące zainteresowanie sprawami materialnymi ("pieniądze liczą się przede wszystkim") częściej rozpoznają u większości młodzieży kult pieniądza, pogoń za groszem. Być może wynika to z określonej postawy - zwracania baczniejszej uwagi na sprawy materialne. Ta kategoria osób nieco częściej niż pozostali podejmuje prace zarobkowe.

Mniej powszechnie młodzież dostrzega obojętność na sprawy innych ludzi. Społeczna znieczulica - w większym stopniu dotycząca dużych miast, gdzie są bardziej anonimowe stosunki międzyludzkie - rozpoznawana jest wśród rówieśników tym częściej, im większa jest miejscowość, w której mieszkają.

Zdaniem ludzi młodych, tylko niewielka część młodzieży wykazuje życiową niezaradność. Jest ona związana z upośledzeniem społecznym - najczęściej dostrzegają ją osoby oceniające warunki materialne życia swojej rodziny jako złe, najmniejsza jest wśród tych, którym dobrze się wiedzie. Bezradność w załatwianiu swoich spraw częściej stwierdzają młode kobiety niż młodzi mężczyźni. Nie ma istotnych różnic w ocenach własnej zaradności życiowej między młodzieżą pochodzącą z miasta a mieszkającą na wsi.

Obyczajowość

Przedmiotem analizy były również niektóre aspekty życia obyczajowego młodzieży.

W opinii 70% absolwentów szkół ponadpodstawowych, głównym źródłem inspiracji, z którego znaczna część młodzieży czerpie wzory i styl życia, jest Zachód. Zachodni styl życia postrzegano wśród swoich rówieśników tym częściej, im większa była miejscowość, w której mieszkał ankietowany - najrzadziej na wsi, najczęściej w wielkich miastach.

Większość ankietowanych uczniów uważa, że zachowania chuligańskie i wandalizm można zaobserwować wśród przeważającej części młodych ludzi. Najczęściej chuligaństwo i wandalizm w swoim otoczeniu zauważają uczniowie zasadniczych szkół zawodowych.

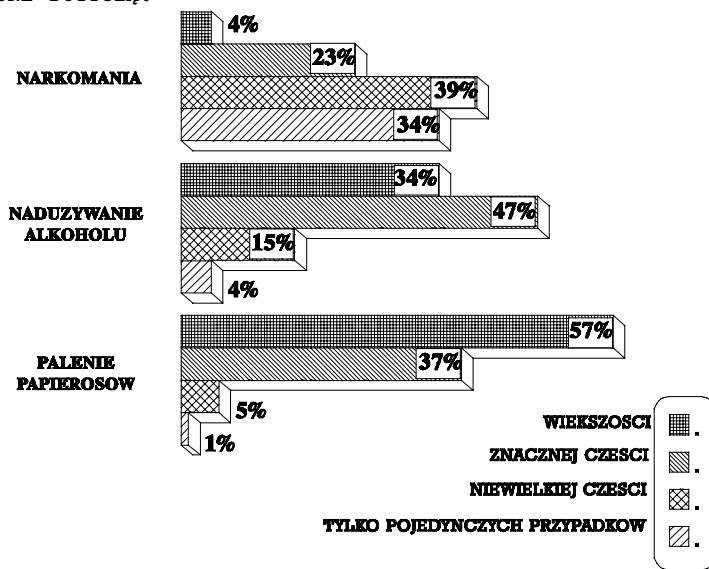
Ponad połowa badanych dostrzega wśród swoich rówieśników nadmierną swobodę seksualną. Staje się to zrozumiałe w świetle innych deklaracji. Co trzeci z ankietowanych uczniów utrzymuje stosunki seksualne, prawie połowa ma za sobą inicjację seksualną. Co trzeci też akceptuje stwierdzenie, że uprawianie seksu nie wymaga ani miłości, ani małżeństwa, tylko co czwarty jest przekonany, że pierwsze kontakty seksualne powinny nastąpić dopiero po zawarciu małżeństwa.

Zbyt swobodne życie seksualne częściej zarzucają swoim rówieśnikom młode kobiety. Ostrzej skalę tego zjawiska postrzegają uczniowie zasadniczych szkół zawodowych, natomiast według większości uczniów liceów ogólnokształcących i dzieci rodziców z wyższym wykształceniem nadmierna swoboda w życiu seksualnym nie jest powszechna - dotyczy niewielkiej części młodzieży lub wręcz jednostek. Religijność, udział w praktykach religijnych nie wpływa na postrzeganie swobody seksualnej wśród młodzieży.

Problemy życiowe, alkoholizm, narkotyki

Wprawdzie, jak twierdzą młodzi ludzie, większość ich rówieśników czerpie wzory z Zachodu, ale ekologiczna moda na zdrowe życie, z którego wyeliminowano by wszelkie używki, nie zyskała u nas jeszcze popularności.

RYS. 7. NIŻEJ PRZEDSTAWIMY LISTĘ ZJAWISK, KTÓRE - ZDANIEM WIELE OSÓB - WYSTĘPUJĄ W ŚRODOWISKU MŁODZIEŻOWYM. CZY NA PODSTAWIE WŁASNYCH OBSERWACJI I BEZPOŚREDNICH KONTAKTÓW MOŻESZ POWIEDZIEĆ, JAKIEJ CZĘŚCI MŁODZIEŻY ONE DOTYCZĄ?

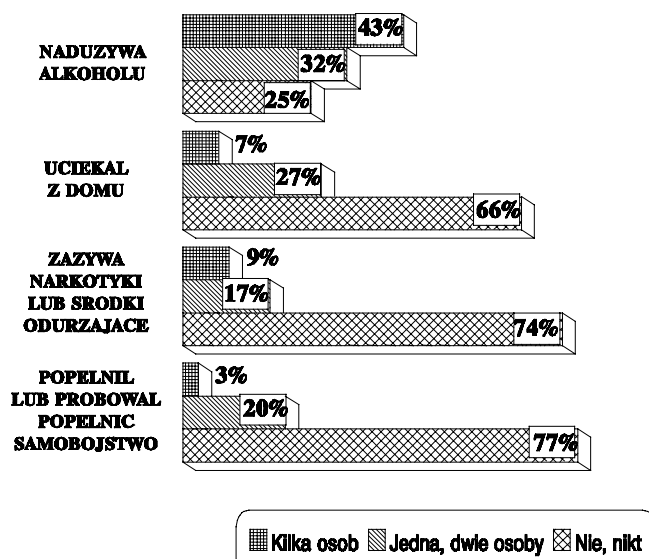
Wydaje się, że jeszcze nie przemawia do naszej młodzieży rozpowszechniona na Zachodzie propaganda antynikotynowa. Powszechnie młodzi ludzie w Polsce (93%) uważają, że znaczna część lub nawet większość młodzieży pali papierosy. Skądinąd wiadomo, że 27% badanej populacji przyznało się do regularnego palenia papierosów. Trudno rozstrzygnąć, czy młodzież z upodobaniem "dramatyzuje" rzeczywistość czy też niektórzy nie przyznają się do palenia?

Niewiele rzadziej absolwenci szkół ponadpodstawowych twierdzili, że co najmniej znaczna część ich rówieśników nadużywa alkoholu. Częściej zauważa to młodzież szkół zawodowych, rzadziej zaś - licealiści.

Problem narkomanii bardziej dramatycznie postrzegają kobiety niż mężczyźni. Branie narkotyków częściej zauważają uczniowie zasadniczych szkół zawodowych, mający złe warunki materialne. Najbardziej marginalizują to zjawisko uczniowie techników.

Generalna ocena skali zjawisk patologii społecznych wśród młodzieży nie daje jednak odpowiedzi na pytanie, jak często młodzi napotykają w swoim najbliższym otoczeniu tego rodzaju problemy.

RYS. 8. CZY W TWOIM ŚRODOWISKU, WŚRÓD TWOICH ZNAJOMYCH (KOLEGÓW/KOLEŻANEK) JEST KTOŚ, KTO:

Trzy czwarte ankietowanych zna w swoim gronie co najmniej jedną osobę, która nadużywa alkoholu. Młodzi mężczyźni częściej niż kobiety dostrzegają w swoim środowisku kilka osób nadużywających alkoholu. Jak się wydaje, picie bardziej należy do "męskiego" wzoru życia. Mężczyznom łatwiej jest się do tego przyznać i być może chętniej je rozpoznają. Nadużywanie alkoholu częściej zauważają uczniowie techników i zasadniczych szkół zawodowych niż liceów. Częściej i więcej osób pijących widzą w swoim środowisku dzieci rolników. Uczniowie religijni rzadziej spotykają w swoim otoczeniu osoby nadużywające alkoholu. Natomiast najczęściej z tego rodzaju uzależnieniem stykają się osoby niewierzące, w ogóle nie uczestniczące w praktykach religijnych lub "biorące w nich udział tylko z okazji wielkich świąt".

Co czwarty z ankietowanych zetknął się wśród swoich kolegów z kimś, kto bierze narkotyki, co dziesiąty przyznał się do brania narkotyków lub innych środków odurzających w

ciągu ostatniego roku. Podobnie jak w przypadku alkoholu, zażywanie narkotyków również zauważają dużo częściej mężczyźni niż kobiety (patrz tabele aneksowe), choć kobiety ostrzej dostrzegają powszechność tego zjawiska. Stopień zagrożenia narkomanią w otoczeniu młodego człowieka najbardziej różnicuje religijność i częstość praktyk religijnych respondenta (różnica sięga 34%) oraz poziom wykształcenia matki (różnica 40%). Znalezienie się w środowisku, w którym kilka osób bierze narkotyki jest łatwiejsze w wielkich miastach, sprzyjają temu także: uczenie się w liceum ogólnokształcącym lub technikum, dobre warunki materialne w domu, wyższe wykształcenie rodziców, ojcowie należący do kadry kierowniczej i inteligencji. Najbardziej stykają się z narkotykami religijni uczniowie liceów zawodowych, mieszkający na wsi, mający niezbyt wykształcone matki, ojców rolników lub robotników niewykwalifikowanych.

W środowisku prawie co czwartego ucznia szkoły ponadpodstawowej zdarzyła się próba samobójstwa. Najczęściej zetknęli się z próbami samobójczymi wśród rówieśników dobrze uczący się uczniowie liceów ogólnokształcących z dużych miast, nie biorący udziału w praktykach religijnych, mający w domu dobre i bardzo dobre warunki finansowe, których rodzice (szczególnie matki) mają wyższe wykształcenie, a ojcowie należą do kadry kierowniczej i inteligencji albo są prywatnymi przedsiębiorcami. Najmniej samobójstw postrzegają mieszkający na wsi, religijni uczniowie liceów zawodowych, dzieci rolników (patrz tabele aneksowe).

W otoczeniu co trzeciego respondenta ktoś z rówieśników uciekał z domu. Zjawisko to staje się bardziej zrozumiałe w świetle innych odpowiedzi: dla co dziewiątego z ankietowanych rodzinny dom, to tylko miejsce, gdzie się jada i sypia, co trzeci sądzi, że rodzina go nie rozumie, a co czwarty często doświadcza poczucia osamotnienia. Najczęściej z ucieczką z domu zetknęli się uczniowie mieszkający w miastach średniej wielkości, nie uczestniczący w praktykach religijnych, których ojcowie mają wyższe wykształcenie, należą do kadry kierowniczej i inteligencji. Ucieczki z domu najrzadziej spotyka się na wsi, w rodzinach rolników często biorących udział w praktykach religijnych.

Absolwenci szkół ponadpodstawowych w znacznym stopniu mają poczucie kontroli nad własnym życiem. Ponad dwie trzecie uważa, że sukces życiowy zależy od nich samych. Obecnie oceniają oni nieco lepiej niż absolwenci sprzed dwóch lat swoje długofalowe szanse życiowe (w porównaniu z szansami rodziców), choć w krótkiej perspektywie dominują raczej obawy, m.in. przed bezrobociem.

Młodzi ludzie wykazują nieco większą niż starsi koledzy wrażliwość na problemy ludzkie i społeczne - wobec tego rodzaju spraw nie przeceniają roli pieniędzy jako wartości życiowej. Nie znaczy to, że materialna strona bytu nie interesuje ich, przeciwnie - aż 86% badanych uważa, że jeśli nie większość, to co najmniej znaczna część ich rówieśników goni za pieniędzmi. Najczęściej postrzegane przez młodzież złe nawyki młodego pokolenia to palenie papierosów oraz nadużywanie alkoholu. Zdaniem co czwartego z ankietowanych, co najmniej znaczna część młodzieży jest dotknięta narkomanią, szczególnie dotyczy to młodzieży miejskiej.

Problemy młodzieży nie wynikają z materialnego poziomu życia rodziny, ale raczej z braku zainteresowania lub - często oznaczającego dla dzieci to samo - braku czasu ze strony rodziców. Widać to wyraźnie w środowiskowym zróżnicowaniu częstości samobójstw. Szczególnie istotne jest to, że matki poświęcają dzieciom za mało czasu, co często wynika ze stopnia ich zawodowego zaangażowania, większego wśród kobiet z wyższym wykształceniem. Silny związek z religijnością i częstością praktyk religijnych może świadczyć o randze problemów. Ci, którzy czują się zagubieni, poszukujący, mają zapewne więcej problemów i złych doświadczeń niż ci, którzy oparli się na wierze i tradycyjnych wartościach religijnych.

A N E K S

Tabela 1. Które z pary podanych niżej stwierdzeń jest Ci bliższe?
 1 - Jesteśmy pokoleniem, przed którym stoi szansa na życie lepsze niż mieli nasi rodzice; 2 - Jesteśmy kolejnym "straconym pokoleniem" (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	42	28	31	1231
Płeć				
Mężczyźni	45	25	30	638
Kobiety	39	30	31	593
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	55	21	24	203
Technikum	47	25	29	232
Liceum zawodowe	34	26	40	221
Zasadnicza szkoła zawodowa	38	32	30	574
Miejsce zamieszkania				
Wieś	40	27	33	395
Miasto do 20 tys.	40	33	27	235
od 21 do 100 tys.	38	28	34	300
101-500 tys.	39	28	33	137
501 tys. i więcej mieszk.	56	21	23	157
Ocena mater. warunków rodziny				
złe	31	34	35	259
Średnie, przeciętne	41	29	30	637
Dość dobre	50	20	30	189
Dobre i b.dobre	53	21	26	141
Wyszkolenie matki				
Podstawowe	35	29	35	320
Zasadnicze zawodowe	43	27	31	360
Średnie	43	27	30	308
Pomaturalne	45	28	27	132
Wyższe	47	27	25	99
Wyszkolenie ojca				
Podstawowe	40	27	33	256
Zasadnicze zawodowe	40	27	33	488
Średnie	41	34	26	261
Pomaturalne	45	22	33	97
Wyższe	52	22	26	112
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	48	24	28	108
Prac. umysł. niż. szczebla	39	30	31	137
Pracownicy fiz. - umysł.	36	32	32	78
Robotnicy wykwalifikowani	41	27	32	479
Robotnicy niewykwalifik.	37	29	34	127
Rolnicy	43	23	34	131
Prywatni przedsiębiorcy	56	31	13	68
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	30	30	40	30
Bezrobotni	38	38	23	13
Gospodynie domowe i inni	57	29	14	7
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	35	28	38	104
Raz w tygodniu	45	24	31	707
Kilka razy w roku	38	32	30	229
W ogóle nie uczestniczy	36	37	27	181
Zainteresowanie polityką				
Duże	49	26	24	91
Średnie	49	24	27	478
Niskie	38	31	31	287
Żadne	33	30	37	356
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	39	31	30	569
Czwórkowego	42	26	32	594
Piątkowego lub szóstkowego	54	19	27	67

Tabela 2. Które z pary podanych niżej stwierdzeń jest Ci bliższe? 1 - W życiu liczą się przede wszystkim pieniądze; 2 - W życiu liczą się przede wszystkim ludzie i ich sprawy

			(%)	
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	52	21	1227
Płeć				
Mężczyźni	34	45	21	634
Kobiety	20	59	21	592
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	20	60	21	203
Technikum	29	51	20	232
Liceum zawodowe	24	55	21	221
Zasadnicza szkoła zawodowa	31	48	22	569
Miejsce zamieszkania				
Wieś	25	54	21	390
Miasto do 20 tys.	26	51	23	235
od 21 do 100 tys.	26	53	21	301
101-500 tys.	35	48	18	136
501 tys.i więcej mieszk.	29	50	22	157
Ocena mater. warunków rodziny				
Złe	29	51	20	258
Średnie, przeciętne	27	53	20	634
Dość dobre	32	48	20	189
Dobre i b.dobre	20	51	29	140
Wykształcenie matki				
Podstawowe	26	52	22	319
Zasadnicze zawodowe	28	51	21	359
Średnie	30	52	18	308
Pomaturalne	23	50	27	131
Wyższe	24	55	20	98
Wykształcenie ojca				
Podstawowe	27	54	20	256
Zasadnicze zawodowe	27	52	22	487
Średnie	29	48	22	260
Pomaturalne	27	49	24	96
Wyższe	24	59	17	112
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	23	60	17	109
Prac.umysł.niż.szczebła	29	49	22	137
Pracownicy fiz. - umysł.	27	55	18	77
Robotnicy wykwalifikowani	28	51	20	478
Robotnicy niewykwalifik.	26	54	20	128
Rolnicy	23	52	25	128
Prywatni przedsiębiorcy	26	49	25	68
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	21	55	24	29
Bezrobotni	38	31	31	13
Gospodynie domowe i inni	14	57	29	7
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	17	64	19	106
Raz w tygodniu	26	53	21	704
Kilka razy w roku	29	45	26	227
W ogóle nie uczestniczy	34	47	19	180
Zainteresowanie polityką				
Duże	23	68	9	91
Średnie	28	51	21	475
Nikie	26	51	23	288
Zadne	28	48	23	354
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	28	51	21	567
Czwórkowego	26	52	22	594
Piątkowego lub szóstkowego	32	51	17	65

Tabela 3. Czy w Twoim środowisku, wśród Twoich znajomych (kolegów, koleżanek) jest ktoś, kto popełnił lub próbował popełnić samobójstwo?
1 - Tak, kilka osób; 2 - Tak, jedna, dwie osoby; 3 - Nie, nikt (%)

	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	3	20	77	1252
Płeć				
Mężczyźni	4	20	76	653
Kobiety	3	20	78	598
Typ szkoły				
Liceum ogólnokształcące	5	31	65	203
Technikum	2	23	75	239
Liceum zawodowe	3	12	85	224
Zasadnicza szkoła zawodowa	3	18	79	584
Miejsce zamieszkania				
Wieś	2	16	81	404
Miasto do 20 tys.	5	18	78	240
od 21 do 100 tys.	3	20	77	302
101-500 tys.	3	27	70	140
501 tys.i więcej mieszk.	4	27	70	158
Ocena mater. warunków rodziny				
Złe	3	20	77	264
Średnie, przeciętne	3	19	78	648
Dość dobre	3	18	79	191
Dobre i b.dobre	4	29	67	143
Wykształcenie matki				
Podstawowe	3	18	79	324
Zasadnicze zawodowe	3	16	81	366
Średnie	3	19	79	313
Pomaturalne	3	28	69	134
Wyższe	7	33	60	100
Wykształcenie ojca				
Podstawowe	2	16	82	264
Zasadnicze zawodowe	2	16	82	491
Średnie	3	24	73	266
Pomaturalne	9	29	62	98
Wyższe	5	29	66	114
Grupa społ.-zaw. ojca - pracujący				
Kadra kier., inteligencja	6	30	64	110
Prac.umysł.niż.szczebla	4	19	78	138
Pracownicy fiz.- umysł.	1	19	80	80
Robotnicy wykwalifikowani	4	19	78	484
Robotnicy niewykwalifik.	2	19	78	130
Rolnicy	1	15	84	134
Prywatni przedsiębiorcy	1	32	66	68
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	0	9	91	32
Bezrobotni	0	23	77	13
Gospodynie domowe i inni	0	14	86	7
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	2	18	80	109
Raz w tygodniu	2	17	82	719
Kilka razy w roku	5	24	71	230
W ogóle nie uczestniczy	9	27	64	181
Zainteresowanie polityką				
Duże	4	21	74	90
Średnie	2	19	79	490
Niskie	3	24	73	289
Zadne	4	18	78	361
Za jakiego ucznia się uważasz?				
Dwójkowego lub trójkowego	3	20	77	582
Czwórkowego	3	19	79	601
Piątkowego lub szóstkowego	9	28	63	68